

הלכות יום טוב סימן תקכו תקכת תקבט

לצורך יום-טוב, *מתר לאכלן *בשבת או כהל: כד (עו) *אם הערים לבשל שתי קדרות לצורך היום (כג) (עח) והותר אחת לצורך מתר, (עט) אסור לאכלה:

תקכח דיני ערובי הצרות ביום-טוב, ובו ב' סעיפים:

א (א) יום-טוב אין צריך (ב) ערובי הצרות ושתופי מבואות, אבל ערובי-תחומין צריך. וכל הלכות תחומין נתבאר בהלכות ערובי-תחומין*: ב ביום-טוב שחל להיות בערב-שבת, (ב) אין מערבין לא ערובי-הצרות ולא ערובי-תחומין (ג) (אפלו אם הניח ערובי-תבשילין) (רו"ח פ"ב ה"ב); ג אבל אם נזכר ביום הראשון פשני ימים טובים (ד) של גליות, וכול לערב ערובי-הצרות (ה) בתנאי, (ו) אבל ערובי-תחומין אין מציחין אותו ביום-טוב בתנאי:

תקכט דיני שומחת יום-טוב, ובו ד' סעיפים:

א (א) *מפנות יום-טוב לסלקו, חציו לבית-המדרש וחציו לאכילה ושתיה. (ב) *בנאל יצמצם

באר היטב

דעא טעם א' לשניקם, אבל אם יש שני בניהם בטעם, מהני אפלו בשני קדרות קדם אכילה הערבה זו לאכל מעט קמחו, עכ"ל: (ב) ערובי. ואם הניח ערובי-הצרות ליו"ט סופך עליו גם לשבת, מ"א. והמקיח בע"ס יש לכלל ג"כ י"ט ויאמר כל שפחות י"ט. ע"י ש"ח שער

משנה ברורה

בשינוג אם נתירו ובואו אחרים להקל ולהערים: כד (עו) אם הערים וכו' לצורך היום. רוצה לומר, שפאמת אין צריך (קכ) אלא לקדחה אחת ומבשל לצורך היום, ונתיר הברכה הערמה, שא"מ שמה יתפנו לו אורחים, או שבשל לצורך היום, ונתיר ובשל לצורך היום ואמר שקדחה הראשונה ישאר לשחר, אבל פשמשל בדרך הערמה שיאכל מן השנה בנית, מבאר לעיל בסעיף כא: (עח) והותר אחת וכו'. ודבהערמה (קו) חלשינן שילמדו אחרים לעשות פן, וגם הוא יעשה פן פעם אחרת, מה שאין פן במזיד: (עט) אסור לאכלה. הניח (קז) לו

באר הלכה

(כג) והותר א' א' הניג קדחה א', אסור לאכלו. דבהערמה חשינן שילמדו אחרים לעשות פן, משא"כ במזיד. וכתב ט"ז: וקשה, דלעיל סכ"א הביא י"א דמתר קדם האכילה מטעם שיאכל מפל א' וקמה אסר פאן, ע"כ נ"ל דכאן מתיר בבשול פן א' ב' קדרות דבזה לא מהני טה שרופה לאכל מפנה טעם

ולכניביתו, דקנסויה רבנן, אבל לאחרים מתר למוציא יום-טוב מיד: 89 [לברוש]. פתב בחמד-משה, דאף לי (קח) אינו אסור רק עד מוצאי-שבת 90: א (א) יום-טוב אין צריך ערובי-הצרות וכו'. דכל אלו נתקן משום גדר הוצאה, וביום-טוב קומא לן דמתחם שהתרה הוצאה לצורך אכל-נפש התרה נמי שלא לצורך, ונדלעיל בסימן תקיח. ומשמע מסימית לשוננו דלא תקנו כלל ערובי-הצרות ליום-טוב, וכן סתם לעיל בסימן תטז סעיף ה, אכן מדברי רמ"א לעיל בסימן תקיח סעיף א בהג"ה מוכח דבכירא לה דדברים שאין בהם ערך פלל אסור להוציא מביית לחצר בלא ערובי-הצרות, ועל-פן פתחי האחרונים, דכשמערב ערובי-הצרות בערב-שבת פשביל שפחות השנה (ב) לכלל גם יום-טוב נפדי שיהיה כול להוציא על-הדיוח אף דברים שאין ערך היום כלל ויאמר 'לכל שבת' וימים טובים של שנה זו; ומי שמיניח בכל ערב-שבת ואקלע יום-טוב סמוך לו, יאמר 'לשבת זה (ג) יום טוב הבאים עלינו לטובה' [אחרונים]: ב (ב) אין מערבין וכו'. דמתחם פמתקן לצורך מתר, ואם הניח ערובי-הצרות מערב-יום-טוב (ג) לשם יום-טוב (ד) ועדן הערוב קים, סופך עליו גם לשבת 82: (ג) אפלו וכו' ערובי-תבשילין. דערובי-תבשילין אינו מתיר אלא לתקן צרכי סעודה לצורך מתר: (ד) של גליות. לאפוקי שני ימים של ראש-השנה, דכיום אחד אריכתא דמא: (ה) בתנאי. דהניג שיאמר: אם היום הל, אני מניח בשביל ערובי-הצרות לשבת, ואם היום קדש אני אומר כלום; ולמתר יאמר: אם היום קדש הרי ערבתי אתמול, ואם היום חל אני מניח לשם ערובי-הצרות. ועין בסימן שצג במשנה ברורה: (ו) אכל ערובי-תחומין אין מציחין וכו'. דקנין שביטה הוא פקנן בית, וביית לא קנינן ביום-טוב אפלו בתנאי. וכתב באלה רבה דהינו דוקא לכתלה, אבל בדיעבד כשפכר ערב מהני פשני ימים טובים של גליות, והביאו הפרי-מגדים ג-כ"ן לעיל בסימן תטז, ועין שם בבארי הלכה דבור המתחיל 'מפני': א (א) מפנות יום-טוב לסלקו וכו'. דבחד (ב) קרא כתיב "עצרת לה" אלקיך, ועל-פן אמרו חז"ל דצריך לסלקו, חציו לה דהינו לתורה ותפלה 84, וחציו לקם דהינו לאכילה ושתיה 82) בשביל ענג יום-טוב, (ג) ועל-פן יש לגער בתנאים הפאריכים יותר מחציו של יום 83, (ג) וכתבו הפוסקים דכה הוא הדרך הנכון: בפקר מקדימין לילך לבית-הכנסת ולכפית-המדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענגנו של יום ומתפללין מוקף, וחוזרין לכפיתים ואוכלין, והולכין לבתי-המדרשות ושינין עד חצי היום 84, ואחר-כה פשאר זמן מנסה מתפללין תפלת הפקעה, וחוזרין לכפיתים להתענג בשמחת יום-טוב שאר היום עד הלילה כדי לקם חציו לקם. ועין לקמה בסעיף ג: (ב) נאל יצמצם וכו'. שכל מוזותיו ויציאותיו של אדם קצוברים לו מראש-השנה חוץ מהוצאות שפחות וימים טובים 85, שאם פחת פותחין לו ואם מוסיף מוסיפין 86

שער חציון

(קח) אילה רבה, וכסב שפחנס דתק ט"ז. ומפל מקום דינו אמת, ולפעמים אף במבשל כדי לאכל מעט משניהם בס"פ אסור, וכו' ששני הקדרות הם סמין אחד דמורה הערמה לכל: (ק) פוסקים: (ק) עין בשלחן-ערוך הגר"ז שמעוד פן וכן כתב בשיטה מקובעת: (ק) והגר"ז מצדד דאסור לו לעולם יהיה דוקא למזיד של שבת, והתמדר-משה סובר בפשיטתו, דלפי מאי דמשני אסורא רשבת שאני אין ללמד משם תקרא לענין יום-טוב גם לענין מערים, ויש איהו לדבריו מדברי רבי אביגדור שהובא בבית-יוסף. ועין לעיל בסימן שיח במשנה ברורה סעיף קט"ז ז שיטת התוספות וסיעתם דאף במזיד מתר למוצאי-שבת מיד 81, ועל-גל-בנים לענין יום-טוב מי שמתחיל בשיטתם אין לקחות גרוד 82: (ב) דבשביל יום-טוב לבדו בודאי אין כדאי לכוף ביון שיש דעות בזה: (ג) אכן צריך שיהיה שומר הערוב עד יום-טוב: (ג) מן-אברתם ושי"א: (ד) דשתי קדשות הן, ונדלעיל בסימן תטז סעיף א: (ה) קמרא: (ז) פוסקים. וכתב המגן אברתם בשם הפתח-ש"ל, דמא שפאריכים תמונים בנפתיים אין זה פלל חציו לה חציו לקם: (ז) מתקמרים והטור וכתבנות הפ"ח והסגן-אברתם, עין שם:

פ"ט סקנרא
א קריף ר"איש
קשר קמא דבזה
ודומים בקמח
מתקוח
* וקנינו ענג כל
פרטי דברים האסורים
תוספתם יבאמין ת
דעו יום טוב ודעו יום
טוב הפוסקים לשבת
ב מסקנא דקמרא
בזה כ"ג א' שם י"ח
א בוקמא ביער ט"ז
וקמתי ס"ח והניח
הולשע ב צתמי לשל
בסימן וטב לענין
שבת

הלכות יום טוב סימן תקכו תקכה תקכט

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה בשבת או בחול]

כה עקבם קשם תרל"ח⁽⁸⁸⁾.

88) שם (שורת מהר"ב"ה סי' נג) כתב, שלגבי המבשל מיום טוב לחול קנסו חכמים שלא ליהנות מהדבר, ורק במבשל מיום טוב לשבת לא קנסו, משום 'בכבוד השבת' שאין לו מה לאכול.

[משנ"ב ס"ק עט]

מפר למוצאי יום טוב מיד⁽⁸⁹⁾ וכו', רק עד מוצאי שבת⁽⁹⁰⁾.

89) והלבוש (סביא, שהוא מקור הדין) כתב בסתם שמותר לאחרים לאוכלו, ולא הוזכר מוצאי יום טוב וראיה מה שהבאנו לעיל (סי' עז) לענן מי שעבר ובישל שלא לצורך יום טוב, שאדברה כשאוכל ביום טוב הוא מתקן בכך את האיסור.

90) ובאופן שבישל מיום טוב לצורך חול, ראה בארוחת שבת (ח"ג פכ"ה הע' צג) שהסתפק לנבי מי שבישל משבת לחול, האם התבישל יהיה אסור לו לעולם, או שאם בישל לצורך יום ראשון, יהיה מותר לו לאוכלו ביום שני, או אפילו ביום ראשון לאחר בכדי שיעשו.

[שעה"צ ס"ק קח]

בפז"ד מפר למוצאי שבת מיד⁽⁹¹⁾ וכו', אין לקנות פז"ד⁽⁹²⁾.

91) ואם עבר בשוגג, התבאר בדבריו שם שלדעה זו מותר ליהנות אפילו בו ביום מהאיסור שעשה, וסיים שם, שבעת הצורך יש לסמוך להקל בכך.

92) אמנם, כיון שהנדרין כאן הוא לגבי איסור דרבנן, שהרי מן התורה מותר הדבר מצד 'הואיל', כמבואר במשנים לעיל (סי' ג), הרי לגבי העבר על איסור דרבנן כתב בשעה"צ לעיל (סי' שלט ס"ק כד) שיש להקל ברעה זו אף לענין שבת וכן כתב במשנים לעיל (סי' שיה ס"ק יח) לענין ביטול בתולדות חמה שאיסורו מדרבנן, שיתכן שמותר לו ליהנות מהמאכל במוצאי שבת, וכן משמע בשעה"צ שם (סי' צח), אמנם ראה מה שכתב בביה"ל שם (סי' ד"ה המבשל).

וביאר בספר שלמי תודה (יום טוב סי' לח אות ג) ששונה איסור 'מבשל' שעיקרו מן התורה, ולפיכך אף על פי שביטול מיום טוב לשבת אסור רק מדרבנן, ומשום דין 'הואיל', מימ אין מקילין בו כמו שעבר על איסור דרבנן.

סימן תקכה

דיני ערובי חצרות ביום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

דרכים שאין בהם צורך קלל אסור להוציא מבית לקצר בלא ערובי חצרות⁽¹⁾.

1) ולהעביר ביום טוב מרשות לרשות, במקום שאין בו עירוב חצרות, תרופה שאין דרך בריא לאוכלה לצורך חולה שאין בו סכנה, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פ"ט הע' ג) שאסור, כיון שלגבי ביטול מבואר לעיל (סי' תקיא ס"ק א) שהותר רק לצורך השהו לכל נפש, ומסתבר שכך הדין גם לגבי הרצאה, ואין השימוש בתרופה שהו לכל נפש נאמנם לגבי רחיצת כל הגוף, דעתו שבזמנינו הרי זה דבר השהו לכל נפש, ולכן מותר להוציא מים לצורך כך, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקיא ס"ק א). וכן הורה הגר"מ קרליץ (חוט שני יום טוב פי' ס"ק א אות ג) שאסור ביום טוב להוציא תרופה לצורך חולה שאין בו סכנה, אבל באופן שמצוי את התרופה על ידי שיטת, הורה הגרש"ז אויערבך (שם) פ"ג הע' ק) שמותר, כיון שעירוב חצרות הוא רק דין דרבנן, והותר לעבור עליו בשינוי לצורך חולה שאין בו סכנה, וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' תקכב ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק ב]

סומך עליו גם לשבת⁽²⁾.

2) ובשומך עליו לשבת, כתב השר"ע לעיל (סי' תטו סי' ב) לגבי עירוב תחומין, שכשאין המקום משומר וחושש שאם ישאיר שם את העירוב יאבד ולכן נוטלי לכיתו לאחר חשיכה, שצריך לחזור ולערב דוקא באותה פת שעירב בה ליום טוב, כיון שכבר קרא לה שם 'עירוב' ולכן אין בכך הכנה, ומטעם זה, הביא המשנים שם (סי' כד) שהפמ"ג מצדד שגם לא יברך על העירוב כדי שלא יהיה ניכר הדבר בהכנה.

[משנ"ב ס"ק ג]

3) ולענין עשיית פעולה שאינה מלאכה ביום טוב לשבת בלא עירובי חבשילין, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקכו ס"ק ג) כמה אופנים המצויים למעשה.

[משנ"ב ס"ק ד]

4) וישן בקימון שצג קמחנה ברוך⁽⁴⁾.

4) ושם (סי' ד) כתב בשם הבר"מ יוסף, שלא יברך עליו.

סימן תקכט

דיני שמחת יום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

1) ודיני לה' דיינו לתורה ותפילה⁽¹⁾, ודיני לכם דיינו לאכילה ולשתיה⁽²⁾ בשביל ענג יום טוב, ועל-כן יש לערוך בחנונים המאריכים יותר מקצויו של יום טוב, וכו', והלכין לקבלי מנדחות לשונן עד קצו היום⁽⁴⁾.

1) והקפות שששים בשמחת תורה ששמחים בהם לכבוד התורה, דעת הגר"מ קרליץ (חוט שני יום טוב ס"ק ג) שהן נחשבות בכלל החצויו לה', כיון שחצויו לכם הוא כשגופו נהנה, וכששמח לכבוד התורה אין בכך הגאת הגוף.

2) ומחמת דין זה, כתב ה"ם של שלמה (מצה פ"ב סי' ה) שאף שנוספק בשר"ע לעיל (סי' צט ס"א) שמי ששתה יין אסור להתפלל ימותין עד שיפוג יינו, מימ ביום טוב מותר להתפלל מנחה אף ששתה קצת יין, כיון שבוים טוב אינו יכול להמתין עד שיפוג יינו, משום שזו מצוה היום לשמח באכילה ושתיה מצד החצויו לכם, ולפיכך הקבי"ה מקבל את תפילתו אף ששתה קצת, מאחר שהוא שמה טוב לב משמחתו של מקום, ודיבאו המשנים שם (סי' יז). והוסיף שבזמנינו שבלאו הכי לא מכוונים כל כך אין להקפיד בשתי.

3) ולגבי שליח ציבור שמנגן בתפילה ביום טוב ואין יוצאים מבית הכנסת עד לאחר שש שעות, כתב לעיל (סי' רפח ס"ק ב) שהוא שלא כהוגן, משום שאין להתענות בשבת וכיום טוב עד שש שעות, מלבד בראש השנה, ולקמן (סי' תקפד ס"ק ה) כתב שגם בראש השנה אין להאריך לאחר חצות בניגונים.

4) ולענין מצות עליה לרגל, כתב בשו"ת נדע ביהודה (מהדור"ח ארח סי' צד) שאין אנו הולכים לקבל פני השכינה בירושלים כלל, כי לא חייבה התורה לעלות רק כשמביאי קרבן הגיגה תעלת ראייה, וכן כתב בשו"ת אנרות משה (ור"ד ח"ג סי' קכב) שמה שנהגו הקרובים לארץ ישראל לבוא לירושלים היה לזכר ולגעגועים לבנין ציון וירושלים, אבל אין בכך מצות ראייה.

אלא שכתב הר"ן (תענית י, א) שגם לאחר החורבן נהגו להתאסף המשך במילואים עמוד 72

הַלְבוֹת יוֹם מוֹב סִימָן תַּקְנֵי תַּקְנֵי תַּקְנֵי

המשך מעמוד קודם

הגרי"ח קניבסקי (שם עמי שעז) שגם אם קונה דברים שאינו רגיל בהם ומכין לכבוד שבת, נחשבים הם כהוצאות שבת, ומימ הורה (שאלת רב עמי' בת) שלא יקנה דברים יקרים ביותר, אלא עד כדי שלא יורגש ששולחנו חסר משהו. ותשלום עבור חשמל המיוצר בגנרטור אף שהוא יקר יותר מחשמל המיוצר באופן הרגיל, הורה הגרי"ח קניבסקי (דרור יקרא שם) שהרי זה בכלל הוצאות שבת ויום טוב, וכן הורה הגרי"ח אלישיב והגרי"ח קרליץ (באורח צדקה פ"א סי' ט).

ולקנות בגדים מיוחדים לשבת ויום טוב, הורה הגרי"ח פיינשטיין (רבבות אפרים ח"א סי' קפא) שגם זה בכלל הוצאות שבת ויום טוב. וכן לגבי הפסד הממון הנגרם בבעירת הגו שלא לצורך לאחר שהוסרו התבשילים מהאש, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ב תשובה יא) שהוא בכלל הוצאות שבת ויום טוב.

חייט סי' א) שכוונתה אף להוצאות ראשי חדשים וחול המועד. ולגבי ימים טובים שקבעים חכמים כגון חנוכה ופורים, דעת הגרי"ח קניבסקי (שאלת רב עמי' כט) שבהם לא נאמר כלל זה.

6) והנהגה זו שאם הוסיף מוסיפין לו, דעת החזו"א (אגורי יושר שבת עמי' קמ) שנאמרה רק במי שכאמת מאמין בכך.

ועד כמה יכול להוסיף בהוצאות שבת ויום טוב שעל זה נאמר שמוסיפין לו, דעת הגרי"ח אלישיב (שבת יצחק חשמל פ"ט עמי' קפח הע' י"י) שנאמר על כל מה שהוא צורך כבוד השבת, ובכלל זה כל מה שרגיל להשתמש בחל למאור הימון וקירור [וראה מה שכתבנו בזה לעיל (סי' רמב סי' ד)]. וכן הורה הגרי"ח שיינברג (טפר וברוך דוד יקרא עמי' שעז), שרק מה שדרכו להוציא בסעודות השוכות נחשב כהוצאות שבת ויום טוב, אבל הוצאות מיוחדות שאין תלויות בהם, כגון לקנות מיני מגדים בטכומים יקרים, אינן בכלל זה. מאידך, דעת

הַלְבוֹת יוֹם מוֹב סִימָן תַּקְנֵי

המשך מעמוד קודם

טו) ויהיה אך שמח' למעט בו את היום השמחה, אבל נהגת היא בו מדרבנן, וכן דעת החמד משה (שם סי' ב) שאין מצות שמחה מדאורייתא כלילה הראשון. מאידך, במנ"א (שם סי' ד) מובאר שגם בלילה הראשון יש מצות שמחה מדאורייתא. והעמק ברכה (שמחת יום טוב אות א) כתב בשם הגרי"ח הלוי, שאף לפי הדעות שהתמטע הלילה הראשון נמצות שמחה דאורייתא, המיעוט הוא רק מחיוב השמחה של שלמי שמחה, אבל יש בו מצוה דאורייתא של שמחה ביין וישים בכנדי צבעונים וקטנים בקליות האגוזים, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' יג).

24) ואף בראש השנה שהוא יום הדין, כתב לקמן (סי' תקצו סי' א) שנחשב לחג ונאמרה בו מצות 'שמחת בחגך', שהרי כתוב בו 'כבסה ליום חגו'.

25) ואף שדיא מצוה שהמן גרמא, ביאר החזקן יחזקאל (תוספתא חגיגה פ"א ה"ה) שמצות השמחה היא מדיני היום טוב, וכשם שנצטוו בו גם הנשים כמצות עשה של 'שבתון', כך נצטוו גם במצות השמחה שבימים טובים.

21) ומי שלא היה לו דין לקדש עליו בבוקר, הורה הגרי"ח אויערבך (ש"ש פ"ג הע' כח) שכמו שלענין שבת כתב בשע"ח לעיל (סי' רצא סי' ט) שאם לא היה לו דין בבוקר, צריך להדר ולקדש קודם סעודת שלישית, הוא הדין ביום טוב אף שאין בו סעודה שלישית, כשימצא יין במשך כל היום צריך לקדש על הדין ולסעד.

[משנ"ב סי' יד]

כדי לקרות קריאת ש"ש פזמן תראישי.

22) ולגבי יום טוב ראשון של שוכות, כתב לקמן (סי' תרמד סי' א) שצריך להשכים משום ודין מקדימין למצות לקיים מצות לולב.

[משנ"ב סי' טו]

והוא מצות עשה מן התורה²³, דהתיב 'ושמחתם בחגך'²⁴, ונהגת גם כן²⁵.

23) ולענין חיוב מצוה זו גם בליל יום טוב הראשון של החג, כתב בשע"ח לקמן (סי' תקמו סי' טו) בשם השו"ת שאנת אריה (סי' סח) שלגבי הלילה הראשון דרשו בגמרא (פסחים ע"א, א) מהכתוב (דברים

הַלְבוֹת יוֹם מוֹב סִימָן תַּקְנֵי תַּקְנֵי תַּקְנֵי

המשך מעמוד 248 [סי' תקט הערה 2]

החשמלי ובטלה תכונת המנגט, והקפיץ משתחרר וסוגר את צינור המ. לענין הדלקת האש ביו"ט בכיריים אלו, יש לעיין אם הדבר מותר, שהרי האדם מייצר ורם חשמל, ויש כאן כעין יתחנת כח' וזעיר אנפין המייצרת חשמל, ומסתבר שייצור זה אסור בשבת וביו"ט משום מכה בפטיש, ואולי יש בזה אף איסור תורה, שאף שאין כאן חפץ מסוים שנתקן ע"י הורם החשמלי, מימ הכח החשמלי הוא כח חשוב מאד ומסתבר שאסור לייצרו נ"אף אט"ל שאין כאן איסור מכה בפטיש מימ אסור הוא משום מוליד. ואין צורך לבא בנידון זה לדברי החזו"א בענין העברת זרם בחוטים שכתב לחרש משום איסור מכה, שכאן הדבר חמור יותר, מפני שבנידון החזו"א אין האדם מייצר את החשמל אלא רק משתמש בחשמל המיוצר בתחנת כח, אך בנידון האדם מייצר את עצם החשמל. ואף שבעלמא אין חוששין לחשמל הנוצר מאלו, כגון החשמל הסטטי הנוצר על בגדים מסוימים ומתפרק בניצוצות, היינו שם שאין האדם זקק כלל לחשמל אינו משתמש בו ולכן אין לו שום חשיבות, משא"כ כאן שהאדם משתמש בו וכל המיתקן מכוסס עליו. [ואף שלדעת מומחים יש תמיד ורימה מועטת של זרם חשמלי

המשך בעמוד הבא

הערה בענין הדלקת גז ביו"ט כומננו

[מהגרשי"י גלבר שליט"א בעמ"ס ארחות שבת]

בענין התקני הבטיחות שבכיריים של הגז, אשר מטרתם לסגור את צינור הגז אם כבתה האש, וכדאיתן [שנת ה' תשנ"ב] מבוססים רובם ככולם על מיתקן הפועל ע"י ייצור זרם חשמלי, אשר זהו אופן פעולתו: ליד האש מתחזות שתי חתיכות מתכת, כל חתיכה ממתכת אחרת, וחוק הוא בטבע שכאשר שתי מתכות כאלו המונחות זו ליד זו מקבלות את חום האש [ומתפשטות מחמת החום, ואין דרגת ההתפשטות שלהן שזה זו לזו, כיון שהן ממתכות שתות] נוצר ביניהן זרם חשמלי ועיר אשר הוא מועבר בחוטים אל צינור הגז הסמוך לכפתור הגז עליו לוחצים בעת הדלקת האש. זרם חשמלי זה ממשיך להוציא ולזרום בחוטים כל זמן שהאש דולקת והמתכות הניל מקבלות חום, אך אם תכבה האש ייפסק ייצור החשמל ולא יידה זרם. בסמוך לצינור הגז יש קפיץ, וכאשר הוא משתחרר נסתם הצינור ואין הגז עובר דרכו. ליד קפיץ זה יש מגנט חשמלי, אשר הזרם שמגיע אליו מהחוטים הניל נותן לו את תכונת המנגט, והוא מחזיק את הקפיץ באופן שלא יסתום את צינור הגז. אם כבתה האש נפסק ייצור הזרם

הלכות יום טוב סימן תקכט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

דהינן חזיקה בתמין בערב יום טוב וכו', וכן שילבש כסות נקיה ולא ילבש מלבושי חל⁸.

7) וכן לענין טבילה בערב פסח, כתב לעיל (סי' תעא ס"ק ב) שצריך לטביל בערב יום טוב לכבוד הרגל. וכן כתב לעיל (סי' קכח ס"ק קסה) לענין הכהנים שנהנו מעלה בעצמם לטובל בערב יום טוב משום נשיאת כפים שלמחרת, אלא שבלא זה צריך כל אדם לטהר עצמו ברגל. ולענין החיוב להטהר ברגל בזמנינו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' קכח שם) ולקמן (סי' תרד ס"ק יט).

8) אכן, לגבי תכשיטי הנשים שגורו לשייר תכשיט אחד שלא תלבונו משום זכר לחורבן, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקס ס"ק יג) שגם בשבת יובם טוב תשיר, שאין זה ניכר כל כך ואין זו אבולת בפרהסיא.

[משנ"ב ס"ק ד]

וכסות נקיה⁹.

9) וכשחל ערב יום טוב בשבת וצריך להחליף מבגדי שבת לבגדי יום טוב, כתב הכף החיים (סי' כג) שלא ילבש את בגדי יום טוב ביום השבת סמוך לחשיכה, בין שנראה כמכין משבת ליום טוב, אלא ילבשם מבעוד יום ויכין בלבושם גם לכבוד השבת, או שילבשם רק לאחר שחשיכה. והגרי"ח קניבסקי הורה בשם אביו (מבקשי תורה יום טוב עמ' ריב) שיש ללבוש את בגדי יום טוב מערב שבת, שכן אם ילבשם רק ביום טוב יש בכך זלזול בכבוד השבת.

[משנ"ב ס"ק ט]

בשתי הפעודות שאוכל פיוס-טוב¹⁰.

10) וממשמעות דברי השו"ע דייק הכף החיים (סי' כא) שרק בשתי סעודות צריך לבצוע על שתי כבודת, וצ"ל שלגבי שבת כתב הרמ"א לעיל (סי' רצא ס"ד) וכן במשנ"ב שם (סי' יח) שחייב לבצוע על שתי כבודת בכל הסעודות שאוכל בה. והורה הגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון דרוו יקרא עמ' שעט) שהוא הדין ביום טוב. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רעד ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק י]

על שתי כבודות¹¹.

11) וכשבוצע את הפת בליל שבת, כתב השו"ע לעיל (סי' רעד ס"א) שיבצע את התחונתה תחילה, ובליל יום טוב יבצע את העליונה תחילה. וכשחל יום טוב בשבת, הורה הגרי"ח אלישיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' תט-כ) שבלילה יבצע את התחונתה כבכל ליל שבת, ואף שבליל הסדר כתב הבאר היטב (סי' תעא ס"ק ב) שגם כשחל בשבת בוצע את העליונה, הרי זה דין מיוחד לליל הסדר ואין ללמוד ממנו לשאר ליל יום טוב שחל בשבת.

[משנ"ב ס"ק יא]

מלכוד מה שקנה על הפין מתחלה¹², וכמו לענין שקבת¹³, ובג"ל בסוף סימן רנ"א¹⁴, וגם מצוה לאכל בשר¹⁵.

12) ומצות קידוש ביום טוב, כתבו המג"א (סי' רעא ס"ק א) והח"י אדם (כלל עט ס"ג) שהיא מדרבנן, ואף על פי כן דינה ככל דיני קידוש של שבת. ולענין חיוב נשים בקידוש של יום טוב, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רעא ס"ק ג).

13) ולצאת ביין של הקידוש ידי חובת מצות שמחת יום טוב, דעת הגרי"ח אלישיב (לקט הלכות יום טוב פ"א הע' ב, מהגרי"א דינר) שמועיל. ולפי זה ביאר הגרי"א דינר, שמה שכתב במשנ"ב שישתה יין באמצע הסעודה אין זה משום חיוב שמחה, אלא שיש ענין לקבוע סעודה על היין, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רעא ס"ק בא).

14) אמנם במדינותנו, כתב לעיל (סי' קעד ס"ק ח) שאין אנו רגילים לשתות יין בתוך הסעודה ואפילו בשבת.

15) ומצוה זו של אכילת בשר לצורך שמחת יום טוב [המבוארת בביה"ל ד"ה ביצד], כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' קעה) שאף שאינו יוצא ידי חובתו בבשר של עוף, מימ קצת שמחה יש גם באכילת בשר עוף. והיד אפרים (בהגהות השו"ע יו"ד סי' א) והגליוני השי"ס (ביצה י, ב) כתבו, שדאי מקיים שמחת יום טוב גם באכילת עוף, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (חיג סי' יח) שאין מחדרין ביום טוב לאכול דוקא בשר בהמה. מאידך, הדרכי תשובה (יו"ד סי' פט ס"ק יט) כתב בשם הדברי חיים שהמצוה היא דוקא בבשר בהמה. וכן הורה הגר"מ פיינשטיין (רבבות אפרים ח"א סי' שג) שאין יוצאים ידי חובת מצוה זו של שמחת יום טוב אלא בבשר בהמה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (חיג פ"ח תשובה יא) שצריך לאכול בשר בהמה דוקא. והגרי"ח אלישיב (קיצור הלכות יום טוב סע"ה) הורה שיש להדר לאכול בשר בהמה, ואם אינו מתאפשר, טוב גם לאכול בשר עוף.

[משנ"ב ס"ק יב]

ובגדי יום טוב¹⁶ וכו', קשרם דת"כ בשמחה¹⁷.

16) ובענין החלפת בגדי שבת לבגדי יום טוב בערב יום טוב שחל בשבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ד).

17) ומה שכתב הרמ"א לעיל (סי' תעא ס"ג) שמצוה לרחוץ ולגלח בערב יום טוב וללבוש בגדים נאים כמו בשבת, ביאר המחזיק ברכה (שם אות ד) שאין כוונתו על מהות הבגדים, אלא שצריך לרחוץ ולגלח ולהתלבש כמו בערב שבת, או שכונתו שילבשם מבעוד יום כמו בערב שבת, אמנם צריך שיהיו יותר טובים משל שבת.

[משנ"ב ס"ק יג]

פי אם שתי סעודות ערבית¹⁸ וכן, ואם לא אכל בליל יום טוב, יאכל ביום שני קמחיס¹⁹ ויקדש בשמחה הקדוש של לילה²⁰.

18) וגם בסעודת הלילה, כתב בשו"ת אור לציון (חיג סי' יח תשובה יא) שיש להקפיד לאכול בה מעט בשר ולשתות מעט יין, אף שהמצוה לאכול בשר עיקרה היא ביום יותר מאשר בלילה. ובשלמי תורה (סוסות עמ' תנט) הביא בשם הגרי"ח קניבסקי, שאם אפשר, מצוה לשתות רביעית יין בלילה כמו ביום, וראה מה שכתבנו להלן (סי' טח).

19) אמנם כשחל יום טוב בשבת, כתב המג"א (סי' ד) שצריך לאכול שלש סעודות. וביום טוב האחרון של פסח גם כשלא חל בשבת, היה נוהג הגרי"א (מעשה רב אות קפה) לאכול סעודה שלישית כדי להראות את הביבות מצות אכילת מצה.

והחז"א נהג בכל יום טוב לאכול סעודה שלישית (טעמא דקרא עמ' רלה), וכן נהג לאכול במוצאי יום טוב סעודת מלוה מלכה (שם ומעשה איש ח"א עמ' קלט). אכן, דעת הגרי"ח אלישיב (הלכות שבת בשבת פ"ו הע' 5) שכיון שכך הדין רק לשית הרמב"ם (פ"ו מהל' יום טוב ה"ט) שגם ביום טוב נאמר דין כבוד ועונג כמו בשבת ויש לאכול בו שלש סעודות, ולכן יש חיוב לאכול גם מלוה מלכה, אם כן למנהגינו שלא לאכול סעודה שלישית ביום טוב, וכדעת השו"ע והמשנ"ב שפסקו כשיטת הרא"ש שהובאה בטור (כאן), גם מלוה מלכה אין צריך לאכול.

20) ובאופן זה, אם שכח לומר בסעודה השניה שביום יעלה ויבא, כתב לעיל (סי' קפה ס"ק כו) שצריך לחזור ולברך [וראה מה שכתבנו שם]. אכן, מי שאכל סעודה בליל יום טוב, וביום אבל שתי סעודות, גם אם שכח בסעודה השניה לומר יעלה ויבא, כתב שם, שאין צריך לחזור ולברך.

המשך במילואים עמוד 73

מילואים

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְוָה תַּקְבָּה תַּקְבָּה

המשך מעמוד קודם

הגרי"ח קניבסקי (שם עמי' שגם) אם קונה דברים שאינו תולת בהם ומכין לכבוד שבת, נחשבים הם כהוצאות שבת, ומימי הורה (שאלת רב עמי' כח) שלא יקנה דברים יקרים ביותר, אלא עד כדי שלא יורגש ששולחנו חסר משהו. ותשלום עבור השמל המיוצר בגרסטר אף שהוא יקר יותר מחשמל המיוצר באופן הרגיל, הורה הגרי"ח קניבסקי (דרור יקרא שם) שהרי זה בכלל הוצאות שבת יום טוב, וכן הורה הגרי"ש אלישיב והגרי"ח קרליץ (באורח צדקה פ"א סי'ט).

ולקנות בגדים מיוחדים לשבת ויום טוב, הורה הגרי"מ פיינשטיין (רכבות אפרים ח"א סי' קפא) שגם זה בכלל הוצאות שבת יום טוב. וכן לגבי הפסד הממון הנגרם כבעירת הגז שלא לצורך לאחר שהוסרו התבשילים מהאש, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ב תשובה יא) שהוא בכלל הוצאות שבת ויום טוב.

ח"ס ס"ק א) שכותבה אף להוצאות ראשי חרשים וחול המועד. ולגבי ימים טובים שקבעום הכמרים כגון חנוכה ופורים, דעת הגרי"ח קניבסקי (שאלת רב עמי' כט) שבהם לא נאמר כלל זה.

6) והנהגה זו שאם הוסיף מוסיפין לו, דעת החזו"א (אמרי ישר שבת עמי' קמ) שנאמרה רק במי שבאמת מאמין בכך.

ועד כמה יכול להוסיף בהוצאות שבת ויום טוב שעל זה נאמר שמוסיפין לו, דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק חשמל פ"ט עמי' קפח הע' **) שנאמר על כל מה שהוא צורך כבוד השבת, ובכלל זה כל מה שרגיל להשתמש בחול למאור חיימים וקירור (וראה מה שכתבנו בזה לעיל (סי' רמב ס"ק ח')) וכן הורה הגרי"מ שיינברג (ספר זכרון דרוו יקרא עמי' עשה), שרק מה שדרכו להוציא בסעודות חשובות נחשב כהוצאות שבת יום טוב, אבל הוצאות מיוחדות שאין רגילות בהם, כגון לקנות מיני מגדים בסתמים יקרים, אינן בכלל זה. מאידך, דעת

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְבָּה

המשך מעמוד קנג

טו טו) 'ודיית אך שמח' למעט בו את חיוב השמחה, אבל מהגת היא בו מדרבנן, וכן דעת החמד משה (שם ס"ק ב) שאין מצות שמחה מדאורייתא בלילה הראשון. מאידך, כנגד' (שם ס"ק ד) מבואר שגם בלילה הראשון יש מצות שמחה מדאורייתא. והעמק בריכה (שמחת יום טוב את א) כתב בשם הגרי"ח הלוי, שאף לפי הדעות שהתמעט הלילה הראשון ממצות שמחה דאורייתא, המיעוט הוא רק מחיוב השמחה של שלמי שמחה, אבל יש בו מצוה דאורייתא של שמחה מין ונשים בבגדי צבעונים וקטנים בקלילות ואגודים, וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יג).

24) ואף בראש השנה שהוא יום הדין, כתב לקמן (סי' תקצו ס"ק א) שנחשב להג ונאמרה בו מצות 'ושמחת בחגך', שהרי כתוב בו 'בסכה ליום הגוי'.

25) ואף שהיא מצוה שהזמן גרמא, כיאר החזון יהוקאל (תוספתא תגיגה פ"א ה"ה) שמצות השמחה היא מדיני היום טוב, וכשם שנצטוו בו גם הנשים במצות עשה של 'שבתך', כך מצטוו גם במצות השמחה שביום טוב.

21) ומי שלא היה לו יין לקדש עליו בבוקר, הורה הגרי"ח אויערבך (ששי"ב פ"ב הע' כח) שכמו שלענין שבת כתב בשערי צדקה לעיל (סי' רצא ס"ק ט) שאם לא היה לו יין בבוקר, צריך להדר ולקדש קודם סעודת שלישית, הוא הדין ביום טוב אף שאין בו סעודה שלישית, כשימצא יין במשך כל היום צריך לקדש על היין ולסעד.

[משנ"ב ס"ק יז]

קדי לקרות קדיאח' קמע בןמן הקאוי22).

22) ולגבי יום טוב ראשון של טובות, כתב לקמן (סי' תרמד ס"ק א) שצריך להשכים משום זריזין מקדימין למצות לקיים מצות לולב.

[משנ"ב ס"ק יט]

הווא מצוה עשה מן התורה23, דכתיב 'וישמחתם בחגך'24, וְהוֹדַתְּ לַיהוָה בְּחַגֵּיכֶם25.

23) ולענין חיוב מצוה זו גם בליל יום טוב הראשון של החג, כתב בשערי צדקה לקמן (סי' תקמו ס"ק טו) כשם השו"ת שאנת אריה (סי' טח) שלגבי הלילה הראשון דרשו בגמרא (פסחים ע"א, א) מהכתוב (דברים

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְוָה תַּקְבָּה תַּקְבָּה

המשך מעמוד 248 [סי' תקט הערה 2]

החשמלי ובטלה תכונת המנט, והקפיץ משתחרר וסוגר את צינור הגז. לענין הדלקת האש מייט בכיריים אלו, יש לעיין אם הדבר מותר, שהרי האדם מייצר ורם חשמל, ויש כאן כעין יתחנת כח' בויער אנפין המייצרת חשמל, ומסתבר שיוצר זה אסור בשבת ובימיט משום מכה בפטיש, ואולי יש בזה אף איסור תורה, שאף שאין כאן חפץ מסוים שנתקן ע"י הזרם החשמלי, מימי הכח החשמלי הוא כח חשוב מאד ומסתבר שאסור ליצור [ואף את"ל שאין כאן איסור מכה בפטיש מימי אסור הוא משום מוליד]. ואין צורך לכא בנידון זה להרבי החזו"א בענין העברת זרם בחוטים שכתב לחוש משום איסור בונה, שכאן הדבר חמור יותר, מפני שבנידון החזו"א אין האדם מייצר את החשמל אלא רק משתמש בחשמל המיוצר כתחנת כח, אך בנידויד האדם מייצר את עצם החשמל. ואף שבעלמא אין הוששין לחשמל הנצרך מאלוה, כגון החשמל הסטטי הנצרך על בגדים מוסיימים ומתפרק בניצוצות, היינו שם שאין האדם זקוק כלל לחשמל ואינו משתמש בו ולכן אין לו שום חשיבות, משאיכ כאן שהאדם משתמש בזה וכל המיתקן מכוסס עליו. [ואף שלדעת מומחים יש תמיד זרימה מועטת של זרם חשמלי המשך בעמוד הבא

הערה בענין הדלקת גז ביו"ט בזמננו

[מהגרש"י גלבר שליט"א בעמ"ס ארחות שבת]

בענין התקני הבטיחות שבכיריים של הגז, אשר מותרם לסגור את צינור הגז אם כבתה האש, וכזהים [שנת ה' תשע"ב] מבוססים רובם ככולם על מיתקן הפוגע ע"י ייצור זרם חשמלי, אשר זהו אופן פעולתו: ליד האש מונחות שתי חתיכות מתכת, כל חתיכה ממוכת אחרת, ודוק הוא בטבע שכאשר שתי מתכות כאלו המונחות זו ליד זו מקבלות את חום האש [ומתפשטות מחמת החום, ואין דרגת ההתפשטות שלהן שיהי זו לזו, כיון שהן ממוכות שונות] נוצר ביניהן זרם חשמלי זעיר אשר הוא מועבר בחוטים אל צינור הגז הסמוך לכפתור הגז עליו לוחצים בעת הדלקת האש. זרם חשמלי זה ממשיך להוציר ולזרום בחוטים כל זמן שהאש דולקת והמתכת הנ"ל מקבלות חום, אך אם תכבה האש יפסק ייצור החשמל ולא יהיה זרם. בסמוך לצינור הגז יש קפיץ, וכאשר הוא משתחרר נסתם הצינור ואין הגז עובר דרכו. ליד קפיץ זה יש מנגט חשמלי, אשר הזרם שמגיע אליו מהחוטים הנ"ל נותן לו את תכונת המנגט, והוא מוויק את הקפיץ באופן שלא יסתום את צינור הגז. אם כבתה האש נפסק ייצור הזרם

